

Գ Ե Ղ Ա Ն Կ Ա Ր Գ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԹԵԱՆ
ԺԱՆՄԵՍԻ ԿԱՐՆԵՐՈՒՄ

Ներսես Աբղ. Այոյեան

-Գ-

«Ճարդ» 2001

Ֆրանսիացի արուեստաբանները Ժանսեմի արտայայտչական լեզուն համարում են ինք- նատիպ ու չկրկնուող, իսկ գրաֆիկական աշխատանքները՝ ինքնամփոփ, զուսպ, միեւնոյն ժամանակ՝ կրակոտ ու խանդավառող եւ դիմամիկ (ուժական): Ժանսեմի նկարները մարդուն՝ նկարի մէջ, դէպի ներս հրափրելու մոգական ուժ ունեն: «Գծանկարի վարպետ», - այսպէս էին նրան անուանում արուեստի գիտակները, որոնք Ժանսեմի վրձնահարուածները բնորոշում էին՝ նուրբ, պլաստիկ, քեթի՝ ինչպէս փոշեհատիկը, որը հազիւ նշմարուող, բայց ամենահարուստ պատկերներն ամբողջացնող յատկութիւն ունի:

Առաջին այդ Հայաստան 1973-ին էր եղել: «Երբ առաջին անգամ Հայաստան գացի, հոն մանկութիւնս գտայ: Ծանօթութիւնս հայրենի ժողովրդի ու բնութեան հետ մէջս խոր զգացումներ արթնցուց: Զգացի, որ ճիշտ եմ աշխատեր, ապրեր ու հաւատարիմ եմ մնացեր բնութեան խորհուրդին: Տեղասպանութիւն ապրած ժողովուրդը մինչեւ օրս չէ կորսնցուցած հաւատը, լեզուն, հոգետը կեանքով ապրելու դարատոր ուրին»:

Ժանսեմը հեղինակ էր մօտ վեց հազար գործերի, սակայն դրանց մէջ զուցէ եւ իր համար, եւ հայերի համար առանձնացան 36 կտաւները: Մօտ ութսուն տարեկան էր, երբ նրա մէջ քնած հրաբուխը բացեց իր աչքերը: Հօր լաւայի հոսքերով, մէկը միսի հետտից սկսեց ժայթքել քնած կրակի բազմաթիւ արտայայտու-

թիւներով: Նա զգացել էր, որ մեծ պարտք ունի, եւ թէ ինչ-որ բանում թերացել է, եւ կարճ ժամանակահատուածում ստեղծել էր այն զուխործոցները, որոնք կոչեց «Եղեռն»: Ժանսեմը երկար տարիներ իր արուեստում չէր շօշափում Տեղասպանութեան քեման եւ իր բացատրութիւնն ունէր. «Ատիկա չի գծուի, չի շինուի, շատ գօրատր պիտի ըլլաս, որ այդպիսի բաներ գծես»:

Նրա զգայուն գիծը արիւնատար երակների մման հոսում է կտաւներում, եւ ներդաշնակուելով մեղմ, դալուկ գունանդկարին, ստեղծում է վերիբրական, տեսլային, երաժշտական մթնոլորտ: Պատկեր կառուցելու այս սկզբունքն էր դուսանում Ժանսեմը: Եղեռնին նուիրում այս նկարաշարը անչափ դիպուկ է բնութագրել յայտնի արուեստաբան Քրիստին Բլանը՝ «Կորուսեալ հոգիները իրենց ապաստանն են գտել բանաստեղծ-նկարչի մօտ: Նա կտաւին է յանձնել այն, ինչ աշխարհը չկարողացաւ տեսնել: Ժանսեմի նկարները ողջ հայ ժողովրդի յիշողութիւններն են: Ժանսեմը հայելի է, որ մեզ ցոյց տալիս է մէկ այլ կեանք, կեանքն այն մարդկանց, ովքեր տանջամահ եղան, սակայն նրանց կենդանի

«Տղախանութ» 2000-2001

յուրը ունի յիշողութեան իրաւունք: Լռութեան աղաղակներ: Հայացք... Դա կեանքի վերջին ճիչն է. վախից համըրացած երեխայի աղաչող հայացքը, կնոջ վշտակոթոյս հայացքը, որից խլել են իր երեխային, եւ որի

երբեմնի մայրական կաթով լեցուն, ծանր ու կենսատու ստիճքները դատարկուել են, մզուել, կախուել հողին... Ժանսեմը ձեռնարկել է այս ծանր ուխտագնացութիւնը եւ դուրս է եկել տառապած, առշաւտ ազդրուած...»:

Վերջին այցը Հայաստան 2001 թուականին էր, իր հետ բերել էր «Եղեռն» անունը կրող խոշոր հաւաքածուն, որը նուիրեց Տեղապանութեան քանգարամին: Նա համոզուած էր, որ այդ նկարները եկել են տուն ու պիտի ապրեն Հայաստանում:

Ժանսեմի աշխարհը գեղանկարչական մի մթնոլորտ էր, որում թեւ ապրում էին թշուառ կամ յուսահատ կերպարներ, բայց նրանք չէին պարտադրում իրենց ճակատագիրը: Հանդիսատեսը ակամայ դառնում է նրանց կարեկիցը: Ցանկութիւն է առաջանում գրկելու, խնամելու ու սփոփելու: Նկարչի փոխանցած այս հզօր ուժը մարդուն իրական մարդ է դարձնում, անելի կատարեալ, անելի հոգատար եւ անելի մարդ, քանի որ օգտակար լինելու ազնիւ մղում է առաջացնում:

Նրա արուեստին խորթ չէին գրաֆիկական աշխատանքները՝ գունատր կամ միագոյն լիտոգրաֆիաները: Ժանսեմի գծանկարա-

յին վարպետութիւնը այն աստիճանի խոհական է, որ աշխարհի անբեկանելի ճշմարտութիւնները ներկայացնում է ընկալելի, շատ յուզական լեզուով: Այդ լեզուն զուցէ դրամատիկ է, զուցէ մի քիչ ցաւեցնող, բայց յուզումից առաջացող հաւասարակշիռ ալիքը բերում է ինքնաքննութեան, ինքնամաքրման: Ծանաչողութիւն, զգացում, վերապրում նաեւ սեր: Գաղափարի հաւատարմութիւն կամ հենց միայն այ՛ն, ինչ զգում է կոնկրետ անհատը՝ մարդը, որին այդպէս սեփական վերլուծութեան դիպուկ կերպով ճանաչում էր Ժանսեմը:

Մայր ժողովրդի մեծ ողբերգութեան ցար իր մէջ պահած արուեստագետի ժառանգութիւնը կարող է դիտուել իբրեւ կեանքի եւ գեղեցիկի հանդէպ անսահման հաւատքի արտայայտութիւն: Հենց պահով էլ Ժանսեմը խոր թելերով կապում է մայր արուեստին, դիտում իբրեւ նրա ինքնատիպ երեւոյթներից մէկը:

«Մտռնալ Տեղապանութիւնը, կը նշանակէ մտռնալ սեփական կենսագրութիւնը, կը նշանակէ դադրի ազգ մը ըլլալ: Գժոխքով անցած Հայաստանը իմ կեանքիս մաս կը կազմէ: Հայաստանը արիւնիս մէջ է...»:
(Ժանսեմ)

«Կապոյտ ջարդ» 1999

«Երբ առաջին անգամ Հայաստան գացի, հոն մանկութիւնս գտայ: Ծանօթութիւնս հայրենի ժողովրդի ու բնութեան հետ մէջ խոր զգացումներ արթնցուց: Զգացի, որ ճիշտ եմ աշխատեք, ապրեք ու հաւատարիմ եմ մնացեք բնութեան խորհուրդին: Տեղապանութիւն ապրած ժողովուրդը մինչեւ օրս չէ կորսնցուցած հաւատը, լեզուն, հոգեւոր կեանքով ապրելու դարատր ուղին»: